

GLOBALISATION PROCESSES IMPACT ON LATVIAN INSURANCE MARKET DEVELOPMENT

Jelena Volkova

PhD, Rezekne Academy of Technologies,
e-mail: jelena.volkova@ru.lv, Latvia

Evalds Viskers

PhD, Rezekne Academy of Technologies,
e-mail: evalds.visker@ru.lv, Latvia

Abstract. In globalization circumstances the economy of each country is viewed and evaluated not only individually, but also in global and regional context. It allows determining the level of development of a definite country in comparison with global, regional and other countries' indices, its impact and contribution to the global economy, as well as it helps to detect global and regional impact on the economy of a definite country.

The authors identified factors affecting the insurance industry, have analyzed the possibility of business environment to adapt and determined development potential of the Latvian market in context of globalization.

Keywords: the globalization ,insurance market , development

DOI: <http://dx.doi.org/10.23856/2114>

Ievads

Apdrošināšanas nozare, tāpat kā citas finanšu nozares, nav izolēta no tendencēm pasaules ekonomikā, politiskajiem notikumiem un dažādām globālajām pārmaiņām, piemēram, klimata, IT jomā vai drošības situācijas pasaulē, un jebkuras izmaiņas var būtiski ietekmēt gan visu apdrošināšanas nozari kopumā, gan arī atsevišķus apdrošināšanas segmentus.

Pētījuma mērķis ir izpētīt Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību pasaules ekonomikas globalizācijas aktuālu procesu kontekstā, lai noteiktu faktorus, kas ietekmē Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību. Pētījuma hipotēze ir Globalizācijas procesi vairāk negatīvi nekā pozitīvi ietekme Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību.

Lai sasniegt izvirzītos mērķus un pierādīt hipotēzi ir jārealizē šādi uzdevumi: savākt un apkopot un sistematizēt faktorus, kas ietekme tirgus attīstību globalizācijas procesu ietvaros, veikt šo faktoru analīzi un noteikt tirgus attīstības potenciālu.

Pētījumā pielietota ekonomiskās analīzes metode un kontentanalīzes metode.

Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstības tendences globalizācijas procesu aspektā

Ar jēdzienu „globalizācija” saprot valstu pieaugošo savstarpējo atkarību, kas rodas, palielinoties to ekonomiskajai integrācijai ārējās tirdzniecības, ārvalstu investīciju un cilvēku un ideju starptautiskās pārvietošanās iespaidā. Globalizācija ir process, kas saistīts ar ekonomiskām, sociālām, tehnoloģiskām, politiskām un citām izmaiņām, kuru rezultātā vairums pasaules valstu un ģeogrāfisko reģionu kļūst savstarpēji ciešāk saistīti un vienlaikus

arī vairāk atkarīgi viens no otra. Praksē globalizācija izpaužas pieaugošā preču un pakalpojumu, kā arī kapitāla, naudas un iedzīvotāju plūsmā starp valstīm.

“Lisabonas grupa”, kuru veido 18 speciālisti no Eiropas, Ziemeļamerikas un Japānas, veikusi mūsdienu pasaules globalizācijas tendenču sociālo, ekonomisko un ekoloģisko aspektu analīzi, ir izstrādājusi pasaules attīstības scenāriju, kuru raksturo 10 galvenās tendences:

1. Pasaules ekonomikas koncentrēšanās trīs reģionos (Japāna, Ziemeļamerika, Rietumeiropa), jauno globalizācijas procesu kontekstā;
2. Nelīdzsvarota demogrāfiskā situācija – Āzijas iedzīvotāju skaitliskā dominante un Āfrikas iedzīvotāju nabadzība;
3. Attīstīto valstu intereses nosaka pasaules zinātnes un tehnikas attīstības virzību uz pilnīgu ekonomikas privatizāciju, decentralizāciju un liberalizāciju;
4. Palielinās plaša starp sociāli integrēto un sociāli izstumto iedzīvotāju daļu;
5. Jauna tehnoloģiskā revolūcija noteiks visu rūpniecību kopumā;
6. Lielie uzņēmumi arvien aktīvāk kļūst par sadarbības tīklu dalībniekiem, bet vidējie un mazie – tiks pakļauti lielām organizatoriskām izmaiņām un tirgus izvirzītajām prasībām;
7. Patreizējām tendencēm turpinot attīstīties, sagaidāms pieaugošs bezdarba līmenis;
8. Pateicoties jaunā tipa konkurencei, arvien plašāk notiks rūpniecības “apzaļumošana”;
9. Pilsētas un to priekšpilsētas kļūst par svarīgām globalizētās ekonomikas teritoriālām vienībām;
10. Sociālās stratēģijas nākotnē svārstīsies starp brīvu tirgus ekonomiku un ierobežotu sociālā tirgus ekonomiku ar mērena protekcionisma devu (Manfred B. Steger, 2012).

Globalizācijas procesu mijiedarbība ar apdrošināšanas kompāniju darbību un biznesa aktivitātēm ir arī viens no vairākapspriestiem jautājumiem visā pasaulē pēdējos 20 gadus. Rādītāju dinamikas analīze, pasaules ekonomikas globalizācijas kontekstāun biznesa vides pielāgošana jaunajiem apstākļiem, it īpaši kļūva aktuāla Austurmeiropā pēc apdrošināšanas tirgus liberalizācijas, noteikumu unifikācijas un protekcionisma politikas ietekmes mazināšanās Eiropāun tirgus atvēršanas Austrumeiropā.

Šos jautājumus pasaules zinātnieki pētīja no dažādiem skatu punktiem. Tā zinātnieks Patriks Lidtkes savā rakstā ‘What’s Insurance to a Modern Economy?’ izpētīja jaunus trendus finanšu nozarē caur prizmu kā apdrošinātāji spēj pielāgoties tendencēm globalizācijas procesa ietvaros. Vairāki zinātnieki, tai skaitā Lee, CC. & Chang, CH. (2012); M. Mrak (2000); O. Zhabynets (2013) un A. Theis, M. Wolgasts (2010) un citi pētīja globalizācijas procesus apdrošināšanas nozares attīstības kontekstā dažādās valstīs. Bet svarīgi atzīmēt, ka Latvijā līdz šim šāda veida pētījumi netika veikti.

Savas attīstības gaitā Latvijas apdrošināšanas tirgus ir attīstījies nevienmērīgi, piedzīvojot vairākus kritumus un salīdzinoši nelielas izaugsmes periodus, un tikai 2004. gadā, līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā, aizsākās tā straujāka attīstība, kas turpinājās līdz 2008. gadam, kad globālās ekonomiskās krīzes iespaidā, Latvijas apdrošināšanas tirgū sākās recesijas periods.

Iestāšanās Eiropas Savienībā deva stimulu valsts ekonomikas izaugsmei, kas pozitīvi ietekmēja apdrošināšanas nozari un veicināja tās dinamisku izaugsmi. Šajā laikā ievērojami pieauga parakstīto prēmiju un izmaksāto atlīdzību apmēri, tirgus dalībnieku skaits u.c. apdrošināšanas attīstību raksturojošie rādītāji, tomēr globālā finanšu krīze, kura Latvijas ekonomiku sasniedza 2008. gada rudenī, tajā pašā gadā lika samazināties dzīvības apdrošināšanas segmentā parakstīto apdrošināšanas prēmiju apmēriem, lai gan kopumā

apdrošināšanas tirgū vēl bija novērojami pieauguma tempi. Savukārt 2009. gadā aizsākās strauja lejupslīde, ko izraisīja hipotekārās kreditēšanas apstāšanās, kas ietekmēja īpašuma apdrošināšanas apjomus, pārdošanas apjomu kritums auto tirgū un auto līzings darījumu samazināšanās, kas izraisīja samazinājumu obligātajā transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanā un sauszemes transportlīdzekļu KASKO apdrošināšanā – apdrošināšanas veidos, kuri veidoja lielāko daļu no nedzīvības apdrošināšanas tirgus, iedzīvotāju pirktspējas samazināšanās, kā arī citas ekonomiskās krīzes sekas. 2012.gadā, kopā ar Latvijas ekonomikas atveseļošanu, arī apdrošināšanas tirgū ir vērojama pieauguma tendences, bet jau 2013. gadā pārstrukturētais tirgus sasniedza pirms krīzes apjomus.

Autori izpētot globalizācijas procesu ietekmi uz Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību, nonāca pie secinājuma, ka šo tēmu ir jāskatās vismaz trijās plāksnes:

- ietekmējošie faktori,
- biznesa vides pielāgošana,
- attīstības potenciāls.

Veicot globalizācijas procesu analīzi, autore noteica un sistematizēja faktorus, kas var pozitīvi un negatīvi ietekmēt Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību.

Pozitīvi ietekmējoši faktori	Negatīvi ietekmējoši faktori
Kapitālizācijas pieaugums, saistībā ar ārvalstu investīciju pieplūdumu nozarei	Tirgus kļūst jutīgāks pret svārstībām globālajā tirgū un ekonomikā kopumā
Konkurences pieaugums	Vietējo apdrošinātāju izstumšana no tirgus
Tarifu samazinājums	Notiek investīciju samazinājums, ko veic paši apdrošinātāji valsts ekonomikā
Izdevumus, kas saistīti ar pārāpdrošināšanu samazināšanās	Samazinās iespējas veikt pakalpojumu eksportu
Likumdošanas harmonizācija un unifikācija vismaz ES līmenī	Mazāk tiek ievērota nacionālā tirgus specifika un intereses
Jauno tehnoloģiju izmantošana	Grūtāk kontrolēt un prognozēt uzņēmumu darbību
Jaunu un inovatīvu produktu rašanās Sadarbības paaugstināšanās starpvalstu līmenī	

Attēls1. Faktori, kas ietekmē Latvijas apdrošināšanas tirgus attīstību.

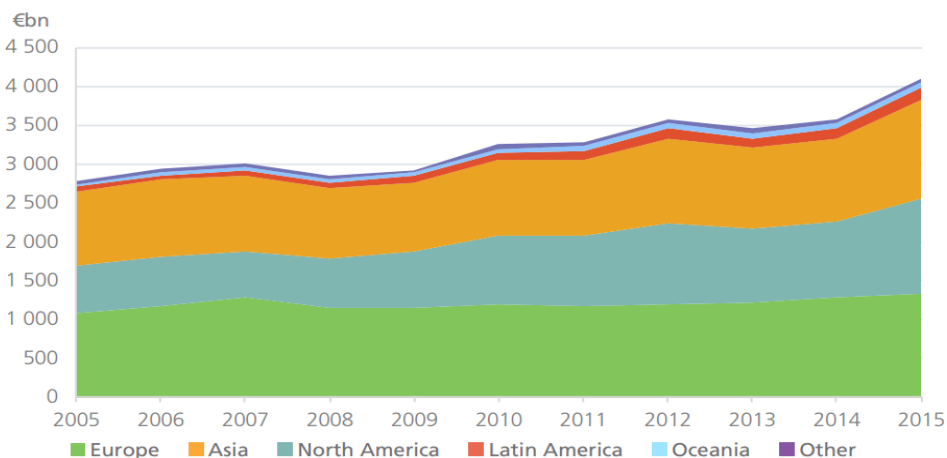
Globalizācijas process pats par sevi ir ļoti pretrunīgs process, kuram ir gan atbalstītāji gan pretinieki. Šī procesa ietvaros valsts intereses tiek mazinātas, priekšplānā liekot tirgus mehānismus: pieprasījumu un piedāvājumu. No vienas puses tas ir atbalstāms, jo konkurences apstākļos vairāk tiek ekonomēti resursi un klientiem tiek piedāvāts kvalitatīvāks serviss pie mazākām izmaksām. No otras puses, klients paliek mazāk aizsargāts un var justies mazāk drošs, bet tā kā apdrošināšana ir uzticības bizness, klienta uzticībai ir liela nozīme.

Mūsu interesēs pēc iespējas maksimāli izmantot faktorus, kas sekmē tirgus attīstību globalizācijas procesā un mazināt to faktoru ietekmi, kas bremzē kopējo attīstību.

Autori, veicot pētījumu, nonāca pie secinājuma, ka pašlaik Latvijā nekas netiek darīts lai mazinātu globalizācijas negatīvo ietekmi uz tirgu. Piemēram, apskatīsim dažus no augstāk minētajiem faktoriem.

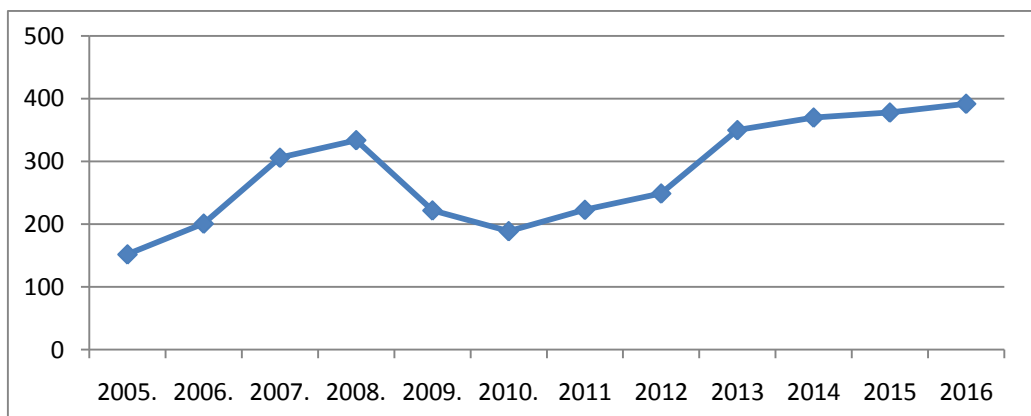
1. Globalizācijas procesa iespaidā tirgus kļūst jūtīgāks pret svārstībām globālajā tirgū un ekonomikā kopumā.

Lai mazinātu šī faktora ietekmi, ir jāprognozē pasaules ekonomikas attīstību un laicīgi jāreaģē, mainot apdrošināšanas portfeļa veidošanas politiku. Tā 2008. gada globālās finanšu krīzes ietekme uz pasaules apdrošināšanas tirgus attīstību raksturo parakstīto prēmiju kritums vidēji par 5% (Skatīt attēlu 2.)

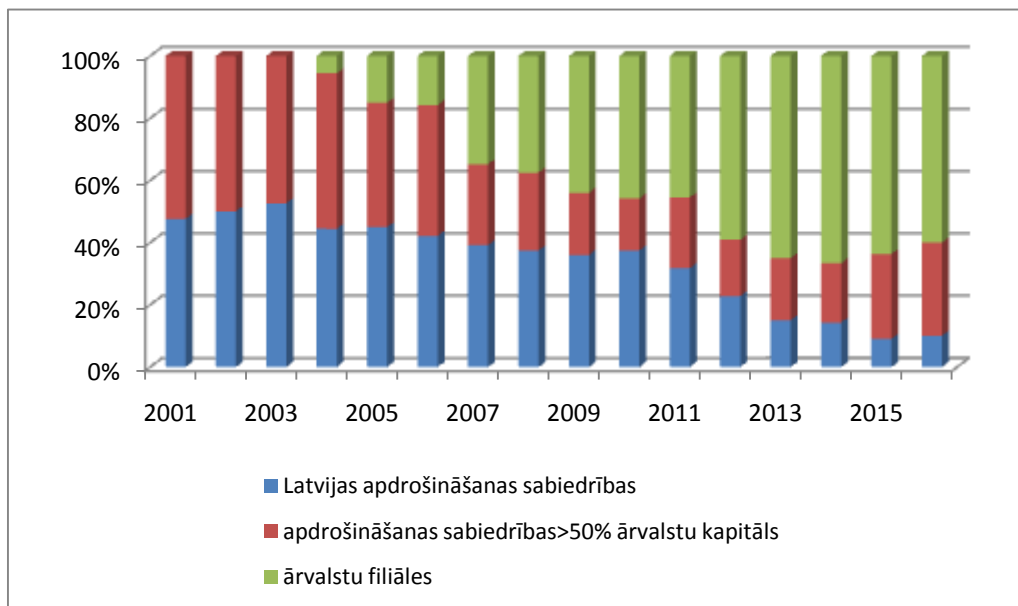
Attēls 2. Parakstīto apdrošināšanas prēmiju dinamika pasaulē 2005-2015.g.
(€bn) Swiss Reinsurance Company (2016)

Latvijā šī faktora ietekme bija dramatiska, kad divu gadu laikā tirgus kritās aptuveni par 34%. (Skatīt attēlu 3.) Šo kritumu varēja mazināt laicīgi, restrukturizējot un diversificējot portfeli.

Attēls 3. Parakstīto apdrošināšanas prēmiju dinamika Latvijā 2005-2015.g. (€bn)
FKTK (2017)

Kā vēl vienu būtisku faktoru, kas negatīvi ietekmē apdrošināšanas tirgus attīstību, autori grib minēt *vietējo apdrošinātāju izstumšana no tirgus globalizācijas procesa ietvaros*. 4. attēlā ir atspoguļota apdrošinātāju, ar vietējo kapitālu, samazināšanās dinamika.

Attēls.4. Apdrošinātāju kapitāla stuktūras dinamika Latvijā 2001.-2016.g.
FKTK (2017)

Kopš 1991. gada, kad Latvijā tika atcelts valsts monopols apdrošināšanas nozarē, un tirgū tika atļauts nodarboties ar komercapdrošināšanu, tirgus dalībnieku struktūra būtiski mainījās, īpaši strauji tā sāka mainīties pēc 2004.gada, kad Latvija iestājās ES un pakāpeniski tirgus tika iekļauts kopējā Eiropas tirgū. 2016.gadā no 20 apdrošinātājiem, kas sniedz apdrošināšanas pakalpojumus Latvijas teritorijā, tikai 2 ārvalstu kapitāls ir mazāks nekā 10%.

Analizējot pēdējās tirgus aktuālitātes, autori var secināt, ka apdrošinātāju darbība vairāk neaprobežojas tikai nacionālajā līmenī, tā iziet ārpus robežām un nereti apdrošinātāji pašlaik izpētot tirgu analizē Baltijas tirgu kā vienu veselu reģionu. Lielu tirgus spēlētāji (korporācijas) vērtējot iespēju uzsākt darbību Latvijā, analizē to vienmēr Baltijas kontekstā. Gandrīz visiem apdrošinātājiem ir mātes uzņēmums un divas filiāles Baltijā. Lielu darbaspēka nodokļu sloga dēļ pēdējo divu gadu laikā ir vērojama tendence, ka Latvija zaudē savas pozīcijas, un apdrošinātāji pieņemot lēmumu biežāk izvēlas Lietuvu vai Igauniju Mātes uzņēmumu reģistrācijai, Latvijā paturot tikai filiāles. Tā notika gan ar Gjensidige, gan ar If Baltija gan arī ar ERGO dzīvība Baltia.

Analizējot globalizācijas ietekmi uz apdrošināšanas tirgus attīstību Latvijā, nedrīkst aizmirst arī par riska pārāpdrošināšanu. Pārāpdrošināšana ir ekonomisko attiecību sistēma, kuras procesā apdrošinātājs daļu no klienta uzņemtā riska nodod specializētiem apdrošinātājiem uz savstarpēji noslēgtā līguma pamata.

Pārāpdrošināšanas ekonomiskā būtība ir sākotnējā apdrošināšanas fonda sadale starp apdrošināšanas organizācijām. Pārāpdrošināšana ļauj samazināt zaudējumu lielumu atsevišķiem riskiem vai viena atgadījuma rezultātā radušos zaudējumu summu, sadalot

zaudējumus starp apdrošināšanas un pārapirošināšanas sabiedrību. Pārapirošināšanas procesā notiek riska diversifikācija netikai starp vairākiem apdrošinātājiem, bet arī risks ir izkļiedēts pēc teritoriālā principa. Globalizācijas ietvaros Latvijas klientu risks bieži ir izvietots pāri okeānam pārapirošināšanas ietvaros. Tas palīdz mazināt nacionālās ekonomikas ietekmi uz apdrošināšanas sabiedrību maksātspēju un finanšu drošību. Lai atvieglotu pārapirošinātājiem riska parakstīšanas procesu un samazinātu izdevumus pašiem apdrošinātājiem, tika pieņemts lēmums ieviest kopējo maksātspējas rādītāju aprēķināšanas sistēmu Solvency II.

Apdrošinātāju kontroles sistēmas organizācija tiek veidota līdzīgi banku sektoram. Tā balstās uz 3 pīlāriem. Pirmais pīlārs ir kvantitatīvās prasības un ietver prasības finanšu resursiem – apdrošināšanas rezervēm, aktīviem maksātspējas normai; otrais pīlārs ir uzraudzības prasības, ietver iekšējās kontroles sistēmas novērtēšanas noteikumus, risku vadības metodes un to kontroli, ko veic apdrošināšanu uzraugošās institūcijas; trešais pīlārs ir informācijas publiskošana un uzraudzības pārskati. Solvency II koncepcijas attiecībā uz risku vadību mērķis ir popularizēt risku vadības kultūru sekojošā veidā:

- sapratnes veidošana, ka riskam ir sava cena;
- tirgus stiprināšana, stimulējot konkurenci;
- sabiedrībām, kurām ir analogisks risku apjoms, ir jābūt arī analogiskam normatīvā kapitāla lielumam;
- investīcijām jāatbilsto minimālajam drošība sprasībām;
- risku apjomam, ko uzņemas sabiedrība, jāatbilst riska kapitāla lielumam (Kuzmina, Voronova, 2011).

Apdrošinātāju kontroles sistēma Solvency II ļauj Latvijas valsts uzraugošām institūcijām kontrolēt apdrošinātāju darbības rādītājus pat ja tie sniedz savus pakalpojumus izmantojot ES priekšrocības arī ārpus Latvijas robežas. Tas pozitīvi ietekmē tirgus situāciju kopumā un nodrošina vietējiem klientiem papildus aizsardzību.

Apdrošināšanas procesu vadība globalizācijas kontekstā

Globalizācija ir likumsakarīgs un objektīvs pasaules ekonomisko, tiesisko, sociālo, politisko, etnisko, reliģisko, psiholoģisko u. c. procesu mijiedarbības galarezultāts, kad notiek visu pasaulē noritēšo procesu nacionālo mērogu pāraugšana globālajos mērogos un veidojas visaptveroša starptautiska sistēma. Brīvām kapitāla, preču un darbaspēka plūsmām ir postoša iedarbība uz nacionālu valstu pastāvēšanu.

Patriotiski noskaņotiem cilvēkiem grūti pielāgoties šīm tendencēm, kad valsts nozīme un identitāte zūd ar katrunākošo migrācijas vilni. Bieži, aizstāvēt savas un savas nācijas intereses, rodas konflikti, kas būtiski ietekmē kopējo politisku, etnisku un sociālo vidi.

Apdrošinātājiem arī ir jāpielāgojas šīm izmaiņām. Tā Latvijā līdz 2014. gadam visiem apdrošinātājiem visos apdrošināšanas veidos - karš, masu nemieri un terorisma risks bija kā izņēmums, un tā bija vispasaules vispārēja prakse. Tagad gandrīz visi apdrošinātāji tādos veidos kā nelaimes gadījumu, ceļojumu un kravas apdrošināšanā, šos riskus akceptē un nevis kā individuālos gadījumus, bet tas jau ir ierasta prakse.

20. gadsimtā cilvēce pārdzīvoja milzīgas pārmaiņas. Cilvēces attīstībā šajā gadsimtā bija daudz jaunumu nekā iepriekšējā gadu tūkstošā. Rādās lietas, kuras bija ļoti svarīgas jaunas kultūras un pasaules veidošanā. Informācijas tehnoloģijas un mobilitāte kā globalizācijas virzītājspēki veicina piekļūšanu jaunajām zināšanām, kas ir ilgtspējīgas attīstības balsts. Tomēr nevienlīdzīgā pieeja tehnoloģijām polarizē sabiedrību: dod impulsu iespēju attīstībai

vienai grupai un atstumj pārējās, kam jaunās tehnoloģijas nav pieejamas. No reģionālās attīstības viedokļa ir svarīga komunikācijas tīklu attīstība starp reģioniem, pilsētām un laukiem, kas daudzējādā ziņā notiek, pateicoties informācijas tehnoloģijām.

Cilvēka dzīve strauji mainījās, īpaši strauji pieauga uzņemamās informācijas apjoms. Viens no galvenajiem globalizācijas stūrakmeņiem ir jaunu sakaru līdzekļu attīstība: internets, mobilais telefons, televizors palīdz cilvēkiem saņemt informāciju. Tas radīja arī atkarību no informācijas un informācijas nesējiem, kā arī cilvēciskās saskarsmes izmaiņas. Ņemot to vērā, apdrošinātāji maina arī savu pieeju klientu apkalpošanā.

Distancēti noslēgti apdrošināšanas līgumi un noformētas atlīdzības tagad ir Latvijas ikdiena. Pašapkalpošanas portāli un mobilās aplikācijas palīdz klientiem nodot rūpes par risku apdrošinātājiem no jebkuras pasaules malas, kur ir internets. Interneta priekšrocības vidēji ļauj apdrošinātājiem ekonomēt ap 10%, neizmantojot starpnieka pakalpojumus. Līdz ar to nodarbinātība apdrošināšanas sektorā pēdējo divu gadu laikā Latvijā samazinājās par 7%.

Tehnoloģiju attīstības dēļ mainās netikai apdrošinātāju komunikācija ar klientiem, bet arī mainās pieeja riska vadībai kā tādai. Jaunākās tehnoloģijas palīdz ātri apstrādāt lielu datu apjomu, meklējot korelācijas un sistēmas. Līdz ar to statistikas datu vākšanas, apstrādes un modelēšanas process atvieglo jauno produktu ieviešanu tirgū.

Sekojoši līdzīgi tehnoloģiju attīstībai, apdrošinātājiem laicīgi jāreaģē uz riska izmaiņām, uzlabojot un modernizējot savus produktus. Tā piemēram, attīstoties transportbūves industrijai, padarot transportlīdzekļus ar katru gadu drošākus un drošākus, drīz var būt situācija, kad KASKO apdrošināšana vairāk nebūs nepieciešama, jo visu atbildību uzņemsies paši transporta ražotāji. Un otrādi, tehnoloģiju attīstība stimulē apdrošinātājus piedāvāt tādas pakalpojumus, kā apdrošināšana pret kiberuzbrukumiem vai datu drošības riska apdrošināšana.

Apdrošinātāji ar pieaugošām investīcijām mēģina ietekmēt riska varbūtību. Kā piemēru, var minēt apdrošinātāju ieguldījumu zinātniskajos pētījumos, kas saistīti ar nedegošo būvmateriālu izgudrošanu vai apdrošinātāju iesaistē klientu drošības sistēmu uzlabošanā (piemēram, ugunsdrošības sensoru vai pretaizdzīšanas sistēmu uzstādīšana, pārbaude un modernizācija). Samazinot risku, apdrošinātāji samazina izdevumus atlīdzību noformēšanai, tas savukārt palielina potenciālās investīcijas riska vadībai un mazināšanai un tā veidojas nepartraukta mijiedarbība.

Globalizācijas procesi ekonomikā ir cieši saistīti ar vides un klimata izmaiņām, tās savukārt negatīvi ietekmē apdrošināšanas nozari kopumā. Pirmkārt pieaug negadījumu skaits, kas saistīti ne tikai ar cilvēku radītiem bojājumiem, bet arī dabas katastrofām. Otrkārt, vides piesārņojums negatīvi ietekmē cilvēka dzīves ilgumu un kvalitāti, tas savukārt atkal palielina atlīdzību apjomu dzīvības apdrošināšanā. Latvijas apdrošinātāji, reaģējot uz dzīves un veselības kvalitātes izmaiņām, sāk piedāvāt jaunus apdrošināšanas riskus, tādas kā, piemēram, kritiskās saslimšanas vai bīstamo slimību riski.

Izmaksāto atlīdzību apjoma palielinājums globalizācijas procesu dēļ ir saistīts arī ar krāpniecisku gadījumu pieaugumu, it īpaši tas skar transporta apdrošināšanu. Eiropas mēroga krāpnieku un noziedzīgu grupējumu darbība Latvijā rada papildus problēmas apdrošinātāju drošības dienestu darbībā. Izmeklēt tāda veida zādzības ir grūti, jo šajā procesā jāiesaistās vairāku valstu drošības dienestiem un institūcijām. Lielas birokrātijas un likumu atšķirības dēļ, process nereti tiek bremsēts, tas savukārt nes zaudējumus apdrošinātājiem. Un tā kā Latvija atrodas pie Eiropas Savienības ārējās robežas, nereti izmeklēšanā jāiesaistās netikai Eiropas Savienības institūcijām, bet arī Krievijas un Baltkrievijas. Robežu neesamība starp Eiropas savienības dalībvalstīm un sankcijas ieviešana pret Krieviju, pēdējo gadu laikā

trīskāršoja auto zādzību skaitu. Periodiski tiek atklāti gadījumi, kur tika iesaistīti netikai Latvijas, Lietuvas vai Igaunijas pilsoņi, bet arī Polijas, Itālijas un Francijas iedzīvotāji. Tas liecina par noziedzības restrukturizāciju, ar kuru jācīnās tikai ar kopējiem spēkiem, kad sadarbojas ne tikai vietējie apdrošinātāji, bet cīņa notiek globāli pasaules līmenī.

Globalizācija ir ieviesusi izmaiņas starptautiskajā tirdzniecībā, investīciju politikā un starptautiskajās attiecībās. Šodien, kad globalizācijas rezultātā starptautiskais tirgus kļūst aizvien integrētāks, jo īpaši nepieciešams attīstīt jaunas daudzpusējas sadarbības formas. Tas dos papildu iespējas samazināt biznesa izmaksas, tādējādi panākot lielāku efektivitāti un palielinot vispārējo labklājību. Latvijai pašai jāatrod sava vieta jaunajās globālās dzīves dimensijās. Tādēļ jau pirms dažiem gadiem mēs esam sākuši izmēģināt līdz šim nebijušas starptautiskās sadarbības formas un lietot jaunus terminus: pārrobežu sadarbība, partnerattiecības u.tml. Turpmākās globālās sabiedrības attīstības formas prasīs no mūsu valdības un apdrošinātājiem vēl lielāku elastību un dinamiku.

Secinājumi un priekšlikumi

Globalizācija, tehnoloģiskās un demogrāfiskās pārmaiņas ir radījušas ievērojamas izmaiņas ražošanā un pakalpojumos, tai skaitā arī apdrošināšanas pakalpojumos. Pētījuma hipotēze apstiprinājas daļēi. Vērtējot globalizācijas ietekmi, nevar viennozīmīgi raksturot tās sekas. Nacionālo interešu mazināšana un investīciju aizplūšana no Latvijas ekonomikas no vienas puses un apdrošinātāju finanšu stabilitātes palielināšana un jauno tehnoloģiju ieviešana no otras puses būtiski ietekmēja tirgus attīstību. Ar globalizācijas procesiem nav jācīnās. Apdrošinātājiem Latvijā labāk pielāgoties esošai situācijai un maksimāli censties gūt peļņu un ieguvumus visai sabiedrībai no globalizācijas procesiem, to var panākt analizējot globālas ekonomikas attīstības tendences.

References

- Berry-Stölzle, T.R., Hoyt, R.E., and Wende, S. (2010). Successful business strategies for insurers entering and growing in emerging markets. *The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice*. No. 35 (1), 110–129.
- European Insurance in Figures (n.d). *Insurance Europe Statistics* No. 48. [Electronic resource]. Retrieved from <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/european-insurance-in-figures-2.pdf>
- Kuzmina, J., Voronova, I. (2011) Development of Investment Risk Management Models for Insurance Companies, *Economics and Management*, No. 16, 1147-1153.
- Latvijas Finanšu un kapitāla tirgus komisijas informācija. (n.d). [Electronic resource]. Retrieved from www.fktk.lv.
- Lee, CC., & Chang, CH. (2012). Globalisation and Convergence of International Life Insurance Markets *Geneva Pap Risk Insur Issues Pract* 37: 125. Doi:10.1057/Gpp.2011.34
- Medvedevs, R. (2009). Pasaules ekonomikas globalizācija un tās ietekme uz Latvijas ekonomiku. Rīga: [aut. izd.], 127.
- Šumilo, E. (2016). Globalizācijapasaulē un Latvijā. [Electronic resource]. Retrieved from www.liis.lv/vi/global.htm.
- Znotina, D. (2016). Globalizācijas ietekme uz izmaiņām Latvijas darba tirgū. [Electronic resource]. Retrieved from <http://journals.ru.lv/index.php/LNRE/article/view/1819/1628>.